

Forord

I de nye cafémiljøer sidder folk ikke i en dunkel krog og ruger over en øl ad gangen og heller ikke i sluttede selskaber med værtshuset som midlertidig ramme om et veldefineret samvær. Store vinduesflader ud mod gaden, skarpt lys i loftet og spejle langs væggene indretter et miljø til folk, der kommer for at se og ses af de andre, at cirkulere som en fremmed blandt fremmede. Indholdstømte tegn på identitetens fravær kunne man skrive, hvis det nye caféliv handlede om postmoderne mentaliteter.

Det gør det imidlertid ikke med sikkerhed. I Paris for 100 år siden så caféerne ligesådan ud. Jules eller Edmond de Goncourt, der med bekymring iagttog udviklingen, skrev i den fælles dagbog: »Mit Paris, det Paris, hvor jeg blev født, livsstilen i Paris fra 1830-1848, forsvinder. Hvis det forsvinder materielt, forsvinder det moralsk. Det sociale liv gennemgår en stor evolution (...) Jeg ser kvinder, børn, husstande, familier i denne café. Interiøret vil dø. Livet truer med at blive offentligt.« I caféerne blandes klasserne, kønnene og generationerne, den enkeltes baggrund udviskes og kun spejlbillederne bliver tilbage. »Interiøret, det indre, inderligheden svandt bort. Tilbage blev overfladerne«, skriver *Peter Brix Søndergaard* i sin artikel om Manets billede af Folies-Bergères bar, som indleder dette nummer af *Kultur & Klasse*. Han viser, hvordan Manets kompositions måde hensætter beskueren i den samme tilstand af social svimmelhed, som bredte sig mellem caféernes spejlmiljøer og i det moderne storbyliv. Når vi står foran maleriet, befinder vi os selv i det caféinteriør, som spejlet: maleriets flade kaster tilbage mod os; vi placeres nærmest i skoene på den flanør, som Suzon er ved at indlade sig med. Vi kan lige så lidt betragte dette caféliv udefra med overblikkets distance, som det moderne menneske kan distancere sig fra modernitetens »tekstur af ubestemtheder«.

Udtrykker Suzons uudgrundeligt melankolske ansigt en kores vidnelse om livets forgængelig, eller er hun måske et poetisk kondensat af modernitetens depraverede kvindelighed? Både Manet og Baudelaire, hvis refleksioner over moderniteten artiklen inddrager i billedanalysen, var fundamentalt ambivalente over for det moderne liv, hvor den æstetiske intensitet bestandig undergraves af sorgen over tabt oprindelighed. Storbyen gav både rus og tømmermænd, konkluderer Brix Søndergaard, som også selv kan få det til at svimle for læseren, når han advarer os museumsgæster: »Fremviser man den gængse prokemiske adfærd i omgangen med museale klenodier, indtager man med andre ord den obligatoriske to-tre meters betrag-

ter-afstand har man [over for Manets billede] i bogstavelig forstand ikke fast grund under fødderne, men svæver i det tomme rum.»

Også for Flaubert truede forholdet mellem tegn og virkelighed, sprog og mening med at gå i opløsning. Poesien var for ham forbundet med et indre liv, som ikke kunne verbaliseres og kommunikeres. Han ville derealisere sit sprog og bruge dets »lydsten« som byggemateriale; bestemte ord blev trampoliner for hans fantasier. *Nina Lautrup-Larsen* følger i sin artikel om Flauberts sprog Sartres analyse af hans forfatterpersonlighed fra *L'Idiot de la famille*. Traumatiske barndomsoplevelser mellem en mor, der hellere ville have haft en pige, og en far, der følte sig ydmyget over Gustaves vanskeligheder ved at lære at læse, lægges til grund for fortolkningen af den »kosmiske tomhed« og »en uopfyldelig længsel« i *Mme Bovary*. Flaubert så sproget som et lukket system og sig selv som en dukkefører, der styrer sine personer udefra. Isolerede og kommunikationsløse udveksler Emma og Léon tilfældige sætninger, mens deres længsler strømmer underneden som »sjælens mumlen«.

Psykoanalysen bruges mere direkte i *Gert Christensens* artikel om et af Tom Kristensens senere digte. »Genfødt« binder fødselstraumer og ødipale længsler mod moderskødet sammen i en symbolsk form, hvorved digteren overvinder sin omverdensangst. Christensen viser, hvordan digtet når bag om angst og splittelse og genskaber en tabt enhed, »en fast, men afspændt jeg-kerne«. Det lettede noget af digterens indre tryk, men kostede i kunstnerisk intensitet i den efterfølgende produktion.

Nummerets to sidste artikler handler om henholdsvis jazz- og kvindeforskning. *Søren Schou* diskuterer et nyt engelsk storværk af Max Harrison om jazz-historiens vigtigste plader og benytter lejligheden til at kigge nærmere på hæderkronede kulturradikale lovprisninger af jazzens 'urmenneskelige lyd', de sorte naturmenneskers 'hørbargørelse af de biologiske rytmer'. Schou forkaster sort-hvidtaksonomien som analytisk upræcis og foretrækker Harrisons begreb om minoritetskunst. Jazz kan ikke forstås ud fra den kulturradikalistiske biologisme, som Sven Møller Kristensen herhjemme har ført stærkt i marken, en forestilling om de sorte som bærere af en oprindelig (afrikansk), naturforbundet musiktradition. Efter Schous mening skal man hellere udvikle en 'bricolage'-teori, der kan analysere, hvordan undertrykte minoriteter, ikke kun de sorte, men også andre etniske grupper i USA, fordi de var berøvet deres oprindelige musikkultur, var henvist til at skabe en ny af de elementer, den dominerende kultur overlod til dem. *Lise Bush-Jensen* diskuterer en anden, kortere og mindre etableret tradition. Hun overvejer, om kvindeforskningen er ved at trævle det kønsparadigme op, som den har vævet på i de seneste årtier. De dominerende bevægelser: udar-

bejdningen af kvindekulturhistoriens og -litteraturhistoriens 'store historier' og fransk feminismes erklæringer om kvindens ikke-eksistens, synes på kollisionskurs.

Afslutningsvis bringer vi en anmeldelse og en replik: *Anne Mette Hjort* fra Montreals universitet skriver om *Evelyn Fox Kellers Reflections on Gender and Science*, som anlægger en kvindesynsvinkel på naturvidenskaben. Og *Morten Kyndrup* giver et fyndigt svar på *Søren Schous* anmeldelse i *Kultur & Klasse 53* af hans postmodernisme-bog.

Red.